

Mankurtlaşma Kanaralaşma

– Öztürkçe · 16 Mart 2023

KAZIM ÖZTÜRK

ÖZTÜRKÇE

kazimozturk@yenikonya.com.tr

kazim_ozturk2016@mynet.com

kazimozturk254@gmail.com

semazen.net

MANKURTLAŞMA, KANARALAŞMA

Aytmatov'un "Gün Olur Asra Bedel" adlı romanında anlattığı bir efsane vardır: Mankurt Efsanesi. Juan-Juan adlı barbar bir toplum, tutsak ettiği kişileri nitelikli (!) köleler haline getirmek için onların belleklerini silermiş. Bunu şöyle yaparlarmış: Önce tutsağın başını kazır, saçlarını tek tek kökünden çıkarırlarmış. Bu arada bir deveyi keser derisinin en kalın yeri olan boynundaki deriyi tutsağın kanlar içindeki kazınmış başına sımsıkı sararlarmış. Kuruyup büzülen deri kafayı mengene gibi sıkıp, dayanılmaz acılar verirmiş. Bir yandan da kazınan saçlar büyüyüp dışarı çıkamayınca başına batarmış. Tutsak başını yerlere vurmasın diye bir kütüğe bağlanır, yürek parçalayan çığlıkları duyulmasın diye elleri ayakları bağlı olarak ıssız bir yerde dört beş gün aç susuz bırakılırmış. Beşinci günün sonunda tutsakların çoğu ölmüş. Kalanlar ise belleklerini yitirmiş. Tutsak zamanla kendine gelir yiyip içerek gücünü toparlarmış. Ama o artık bir insan değil, ölünceye kadar geçmişini hatırlamayan "mankurt" olurmuş. Bir mankurt kim olduğunu, hangi soydan geldiğini, anasını, babasını ve çocukluğunu bilmezmiş. İnsan olduğunun bile farkında değilmiş. Bilinci, benliği olmadığı için, efendisine büyük avantaj sağlamış. Ağzı var, dili yok, itaatli bir hayvandan farksız, kaçmayı dahi düşünmeyen, hiçbir tehlike arz etmeyen bir köle. Onun için önemli olan tek şey efendisinin emirlerini yerine getirmekmiş.

Dilimizde "mankafa" sözcüğü argo da olsa yaygın biçimde kullanılmakla beraber, "mankurt" sözcüğünün aynı yaygınlıkta olmadığını biliriz. Mankurt sözcüğünü Cengiz Aytmatov gündemimize yeniden soktu. Mankurtlaşmak, ulusal kimlikten uzaklaşma, topluma ve kültüre yabancılaşma, zihnin yeniden inşası yoluyla bilinçsizleşme, egemen güçlere ve süper devletlere yaranmayı içeren sosyo-kültürel bir kavramdır.

Zihni yeniden kurgulanarak mankurtlaştırılan kişi, düşmanını "efendi" kabul ederek kendi halkına ve değerlerine karşı savaşan bir köledir. Okumuşlar kolaymankurtlaştırılabilirken halk aynı kolaylıkla ve kısa zamanda mankurtlaştırılmaz. Kültür kodları halkı kendi değerleriyle ayakta tutarken, aydın ya da yöneticiler gerek arayış içinde olmaları, yeni değerlere kontrolsüz biçimde açık olmaları ve bireysel çıkarlarını toplumsal çıkarların önünde tutmaları onları mankurtlaştırma sürecine sokar ya da bu süreci hızlandırır.

Haklı, gerekçeli ve meşrû olanın dışında, bir insanın sırf çıkar ilişkisi nedeniyle yahut da özentisi gibi kişilik zaaflarıyla veya başka nedenlerle kendi değerlerine, kendi inanç ve örflerine yabancılaşması, hatta kendi

toplumuna, kendi değer yargılarına ihanet etmesi, eşine az rastlanır bir şey değildir. Hemen her kültürde, bu yabancılaşma ve ihanetin ahlakî açıdan kritiğini yapan birtakım edebî tasvirler, hikâyeler veya atasözleri bulunmaktadır; olması da gayet tabiidir.

Mankurtlaşma, Köz-Kamanlaşma ve kanaralaşma... Bu üç kavram birbirinden farklı hikayelere dayansa da, hüznün verici boyutları bir yana dursun, oldukça düşündürücü, ibret verici ve öğretici içeriğe sahiptirler. Aslında bu üç kavram veya hikâye birbiriyle çelişmemekte, birbirinin mesajını nakzetmemekte, tam tersine birbirini tamamlamakta ve bütünleşmektedir. Toplum içinde menfi roller üstlenen insanların tamamı Köz-Kaman bilinciyle hareket etmediği gibi, mankurtlaşma da azımsanmayacak kadar ileri boyuttadır. Kanaralaşmak ise, içinden geldiği bir ana yapıya yapılan ihaneti resmetmekte çok başarılı bir temsildir.

Türkiye, çok cepheli bir ateş altında. Sürekli tehdit ve taciz altında tutuluyoruz. Ulusal reflekslerimiz yavaşlatılmak ve ulusal direncimiz kırılmak isteniyor. İşte, toplumumuzda olup bitenleri bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Bugün Türk toplumu mankurtlaştırılıyor. Ulusal kimliği, kişiliği, onuru dejenere ediliyor, aşağılanıyor. Geçmişimiz ve kim olduğumuz bize unutturuluyor. Azar azar, alıştıra alıştıra, şiddeti zamana yayıp yüngülleştirerek mankurtlaştırıyoruz. Uygarlıkların beşiği olmuş bu ülkenin insanları mankurtlaştırılıyor! Topluma “geçmişini unut, kim olduğunu unut, geleceği düşünme, anı yaşa” düşüncesi genel geçer yapılarak mankurtlaştırılıyor. Başta artık bizim olmaktan çıkmış ulusal (?) kitle iletişim araçları olmak üzere her türlü araç bu amaçla kullanılıyor. Bir daha kendimizi toparlayamayacak biçimde zihnimiz yeniden inşa ediliyor! Böylece ulusal refleksimiz ve direncimiz kırılıyor.